

Харченко О.Г.

студентка;

Біліченко П.Г.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ТА ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАКЛАДІВ У КОМУНІ «НОВА ГАРМОНІЯ» У США НА ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ

Прагнення України йти в руслі розвитку європейської цивілізації дає можливість національній системі виховання збагатитися кращими здобутками світової культури. Одним із пріоритетних напрямів виховання є розробка теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Наприкінці ХVІІІ століття в країнах Західної Європи у зв'язку з бурхливим розвитком капіталізму і промислового перевороту склалися напружені соціальні умови: розорення селян і ремісників, масштабне безробіття, надмірна експлуатація праці найманих робітників, перш за все – жінок і дітей, низький життєвий рівень їхніх родин тощо. У цю епоху виникло багато теоретичних ідей щодо гуманізації і соціальної стабілізації нового типу суспільства. Одним із таких напрямків був утопічний соціалізм. Як відомо, у певних своїх практичних втіленнях, представники цього напрямку досягли очевидних позитивних результатів. Найбільш успішним діячем цього руху справедливо вважають англійського промисловця-філантропа Роберта Оуена (Robert Owen, 1771 – 1858 pp.)

В нашому дослідженні ми поставили за мету проаналізувати його соціально-педагогічні ідеї реалізовані у ході соціального експерименту в США у комуні «Нова гармонія» («New Harmony»).

Відомо, що після широкого розголосу успішних соціальних перетворень у робітничому селищі Нью-Ленарк (New-Lanark) ідеї Р. Оуена були сприйняті британським буржуазним суспільством як шкідливе соціалістичне мрійництво. Це, а також прагнення довести свою правоту, спонукали Оуена скористатися пропозицією з США і створити в цій країні прототип нового суспільства у вигляді комуні.

У 1824 році Оуен прибув до США, де купив у релігійних сектантів десять тисяч десятин землі, яка знаходилася на березі судноплавної річки Вабаш (Wabash) в штаті Індіана. Там вже були збудовані 160 домівок з усіма зручностями, каркасні та цегляні споруди, громадські будівлі, промислові підприємства, магазини, церкви, гуртожитки, млини, бавовно-прядильна фабрика, лікєро-горілочні заводи, пивоварні заводи, розорані і засіяні поля, пасовища, фруктові сади і виноградники, ліси [1, с. 238-243].

Р. Оуен розмістив оголошення у газетах у якому запрошував усіх охочих до співпраці у розбудові нового, високогуманного співтовариства. На його заклик відгукнулися понад вісімсот осіб.

Р. Оуен назвав це поселення «Нова Гармонія». Воно спочатку розвивалося на соціалістичних, а пізніше – на комуністичних засадах. Всі

члени цієї громади мали рівні права у розподілі їжі, одягу, житла тощо. До всіх висувалися однакові вимоги [3, с. 33–34].

Як відомо, однією із важливих складових успішного досвіду Оуена в Англії було створення ефективно діючого комплексу освітньо-виховних установ у Нью-Ленарку під назвою «Інститут формування характеру» («Institute for the Formation of Character»). Цей досвід філантроп вважав невід'ємним компонентом для товариства «Нової Гармонії» тому прагнув реалізувати його в нових обставинах.

Як показав аналіз матеріалів з теми дослідження, освітньо-виховна стратегія в комуні була побудована у повній відповідності із поглядами її засновника, а саме: гармонійний розвиток дитини, її повноцінна участь у трудовій діяльності, науковий характер освіти, колективізм тощо. Р. Оуен наголошував, що для виховання раціональної людини потрібно враховувати не лише те, що вона народилася з фізичною та духовною організацією, але й потрібні необхідні умови для того щоб ця організація розвивалася надалі у потрібному напрямі. Серед них він вказує на виховання в дитині суспільних почуттів до рідних і всього людства, всебічне пізнання самої себе, суспільства та природи на основі реальних фактів. Здорове чергування фізичних і розумових занять, регулярні вправи на відкритому повітрі тощо.

Нами зроблений аналіз структурної організації та основних засад функціонування комплексу освітньо-виховних установ у «Новій гармонії».

Цей комплекс складався з дитячого садка, школи та клубу для дорослих [3, с. 134].

Шкільна територія займала близько 900 акрів землі. Окрім безпосередньо навчальних приміщень на ній розташовувалися також господарчі будівлі для утримання худоби, друкарня тощо [4, с. 223-233].

Загальне керівництво здійснював безпосередньо Р. Оуен, а за його відсутності – син Роберт та Вільям Маклюр (William Maclure (1763–1840 pp.)) – президент Філадельфійської Академії природничих наук, фундатор геологічної науки в США. Окрім Маклюра, педагогічний колектив складався із Петера Наафа (Francis Joseph Nicholas Neef (1770–1854 pp.)) – один із найвідоміших популяризаторів педагогічної теорії Й. Песталоцці (Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827 pp.)) в Америці, Томаса Сея (Thomas Say (1787–1834 pp.)), Джона Спикмана (John Speakman (1786–1854 pp.)), Марії Фрітаджет (Maria Fretageot (1780–1833 pp.))

Школа Нової Гармонії втілювала основні принципи нью-ленаркської системи навчання і виховання, але мала й прогресивні нововведення. Нами з'ясовано, що вона складалася із трьох ступенів (школа для дітей віком від 2 до 5 років, денна школа для дітей віком від 5 до 12 років і школа для підлітків та дорослих). Вихователі піклувалися щоб малюки з самого раннього віку набували навичок суспільної поведінки і долучалися в процесі ігрової діяльності до найпростіших видів домашньої праці.

Денна школа для дітей віком 5–12 років обох статей, мала назву «Навчальне суспільство» («The Education Society»). У будівлі школи на першому поверсі розташовувалися приміщення у яких хлопчики займалися гуртковою роботою, а на другому – розміщувалися житлові приміщення та спальні.

У цій школі було два відділи: загальноосвітній та індустріальний, які разом склали єдине ціле. Аналізуючи зміст навчання встановлено, що учні загальноосвітнього відділу вивчали письмо, читання, граматику рідної мови, арифметику, хімію, механіку, природознавство, креслення, географію, анатомію людини, іноземну мову, гімнастику, музику, військові вправи. В процесі навчання активно застосовувалися засоби наочності. При вивченні механіки та математики учні знайомилися з реальними об'єктами або моделями. Теорію математики вивчали за допомогою арифмометра та інших приладів. На уроках природничого циклу демонструвалися малюнки, предмети щоденного вжитку, глобуси тощо. Під час занять гімнастикою основна увага була зосереджена на розвитку м'язів, маршируванні, скелелазінні. Крім цього учні набували знання з економіки ведення домашнього господарства, теорії і практики роботи в майстернях, саду, полі [4, с. 223–233].

Трудове виховання учнів здійснювалося як у загальноосвітньому так і в індустріальному відділі. Крім цього, саме в індустріальному відділі хлопчиків навчали токарного, теслярського, ковальського або іншого ремесла, друкуванню, кресленню, сільськогосподарської праці, а дівчат – різним видам хатньої роботи: шити, прати білизну, готувати тощо [2, с. 240–241]. Отже, як показав здійснений аналіз, зміст освіти у школах «Нової гармонії» був значно ширший за типовий шкільний. У школах Оуена інтенсивно реалізовувалися засади політехнічної освіти, активно поєднувалася розумова та фізична праця.

Нами проаналізовано режим дня і навчальних занять дітей. Учні вставали о п'ятій годині ранку. Снідали протягом п'ятнадцяти хвилин. Після сніданку долучалися до випічки хлібу. Після цього йшли до школи. П'ять годин тривали навчальні заняття. По закінченню, діти йшли до їдальні. На обід в них зазвичай був суп. Потім учні займалися в майстернях і сільськогосподарською працею на городі, у саду. Заняття завершувалися спільним виконанням військових гімнастичних вправ. Після цього діти вечеряли. На вечерю завжди подавали різноманітні каші і молоко. По завершенню діти лягали спати.

Відповідно своїм переконанням Р. Оуен рішуче виступав проти релігійної освіти, тому церква була усунута з життєдіяльності як комуні так і освітньо-виховних закладів у ній.

Щодо підлітків і дорослих, які вдень працювали в трудовій комуні, то для них організовувалися вечірні заняття. У ході цих занять вивчали хімію, історію та природознавство. Крім того, учні цієї школи проходили сільськогосподарську практику [4, с. 223–233].

Виявлені факти засвідчили, що досвід діяльності розглянутих закладів носив очевидний прогресивний характер. Проте, припинення існування самої комуні не дозволяє сьогодні давати глибокої оцінки результатам роботи цих освітніх установ. Але окремі історичні факти свідчать про те, що цей позитивний досвід був продовжений окремими педагогами цих шкіл у їхніх власних освітніх проектах у майбутньому, зокрема – Маклюром.

Наші подальші розвідки будуть зосереджені саме на деталізації змісту, форм і методів здійснення освітньо-виховного процесу у школах «Нової гармонії» та поширення цього досвіду в інших освітніх установах.

Список використаних джерел:

1. Kenneth Rexroth Communalism: From Its Origins to The Twentieth Century. – New York. – 1974. – 315 p.
2. Андрієва К.В. Жорсткий шлях.: Ленінград. – Дитяча література, 1970. – 84 с.
3. Bestor A.E. Backwoods Utopias. The Sectarian and Owenites Phases of Communitarian Socialism in Amerika 1663–1829. Philadelphia. University of Pennsylvania Press, 1959. – 288 p.
4. Warren L. Maclure of New Harmony – Scientist, Progressive Educator, Radical Philanthropist. – Bloomington – Indiana University Press, 2009. – 343 p.

Хромченкова Н.М.

здобувач,

Інститут вищої освіти

Національної академії правових наук України;

завідувач навчально-методичним кабінетом,

Відокремлений структурний підрозділ

Київського індустріального коледжу

Київського національного університету

будівництва і архітектури

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»

Освіта має реагувати на нові виклики сучасності, вчасно змінювати освітній простір у вищих навчальних закладах щодо забезпечення професійної підготовки кадрів, які будуть відповідально та справедливо виконувати професійні обов'язки, зокрема й майбутні журналісти. Сучасне суспільство потребує відповідальних журналістів, які готові працювати на високий результат, відстоювати державні інтереси і розвивати його.

Коротко розглянемо сутність поняття «професійна відповідальність» в контексті нашого дослідження.

Проблема відповідальності розкрита у працях багатьох науковців (О. Кононко, М. Левківський А. Макаренка В. Сухомлинський та ін.), проте немає спільного погляду на цей феномен.

На думку О. Кононка, відповідальність – це відповідність між моральною діяльністю особистості та її обов'язком, розглянута з точки зору можливостей цієї особистості [5].

М. Левківський вважає, що відповідальність особистості – це генералізуюча особистісна якість, яка дозволяє свідомо брати на себе зобов'язання та передбачати наслідки власних дій і дотримуватися їх виконання. Також розглядав формування відповідального ставлення до праці особистості, її виховання, подальші успіхи в житті в історико-теоретичному аспекті [1].

Провідним системоутворювальним поняттям у працях А. Макаренка є «відповідальна залежність». Проте, автор оперує у трактуванні відповідальності такими поняттями: «відповідальна залежність», «спільна відповідальність», «сувора відповідальність», «принцип відповідальності», «гармонія відповідальних індивідів», «відповідальний за рішення»,